

**Erasmi a Chokier Tractatus iurisdictionis ordinariae in
exemptos, illorumque exemptione ab ordinaria
iurisdictione**

in duos tomos distinct.

I. Scholia in Constitutionem Concilii Lateranensis. II. Conservatorias
Ecclesiasticas quaest. 130. III. Conservatorum Laicorum materiam,
Tribunali viginti duûm virum Leod. adoptatam comprehendens

**Chokier, Érasme de
Coloniae Agr., 1684**

§. Decimus Nonus. Summarium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61908)

temporis se noverint incurfuros. *Tiraq. l. unquam in verb. Reveretur C. de Re-
vocanda donat.*
Quod autem dixi non comparentes incidere in cenfuras ferenda sententia,
declara fi legitime moniti fuerunt non quidem civili titu. *l. ad peremptorium ff de*

judicis.
Sed fimplici monitione, ea enim habet vim peremptorium & trinæ monitionis.
Abb. cap. ex literis col. 4. de cenfuratione in cap. cum caufa col. 2. de offic. del. Henric. Bot- 11
temi d. part. 2. num. 53. & 54. quia in actibus extrajudicialibus non requiritur trina
citatio fed fufficit unita. *Barth. l. fi tempora C. de fidei mfr. & iure hafa fiscalis lib. 10. &*
in extrava. ad reprimendum verb. termino. Rom. fing. 32. 4. incip. Ego dixi, qua de re &
ego fuperius Scholo 72. Declara fecundo. Nifi iuftum aliquid impedimentum excu- 12
let prout fi in monitione in feretur caufa iniufta, aut fi (quod raro uluvenit) finis aut
intentio Synodi effet malus. dec. cap. prudentia col. 12. de offic. del. Innocent. d. cap. quod
fuper. Henric. Botteus d. loco num. 56. Deinde nifi exculet moribus Ponticus. l. morbus
fonticus, ubi Alciat. ff. de verb. fign. Card. Clem. 1. quæft. 7. de celeb. miff. Petrus Moneta
distribuit quotidianis part. 2. quæft. 6. abfentia caufaria, Petr. Moneta d. parte 2. quæft. 5.
nbi late.

Actas fed quanta. Quidam cenfuerunt annorum 70. Sed verius tamen eft id judi-
cantis arbitrio relinquendam. *ca. de caufis de offic. del. Moneta ubi fuprà part. 2. q. 7.* qua
de re fi otium fit videbimus tractando de privilegiis fenectutis.

Necessitas non quævis fed gravis v.g. oriens ex inundatione aquarum aeris ma-
gna intemperie, funere domestico, timore hostium & alia quæ Henricus Botteus di-
gnat in quibus cum non sint hujus nostri instituti non fubfifto. Haec enis dicta sunt
in folle de fynodo. Reftat an constitutiones fynodantes robur habeant sine confir-
matione Pontificis. Refponderetur non habere. *Sacra Congregat. apud Joannem Guille- 13*
maeri. feff. 24. cap. 2. de Reform. verf. decreta. Novella Imperat. 131. verf. Nulla unquam
fynodus rata legitur qua Apostolica Beau Petri Sede non fuerit fulta. Andreas de Val
Dottor Parisiensis de fuprema Rom. Pontif. in Ecclef. potestate part. 4. q. 5. Corcil. Trid
feff. 24. c. 2. de refor.

§. DECIMUS NONUS.

SUMMARIUM.

1. Ratio Clement. in plerisque de elect.
2. Homines femp mituntur in vetita.
3. An ut hinc Clem. fit locus, necesse fit Ec-
clesiam defertui clera & populo.
4. An hac Clem. habeat. locum in non rel-
giofa.
5. Di-

5. Dictionis præsertim energia. gent concilio.
 6. Sine temporalibus spiritualia diu esse non 9. Quid si habeant clausulas derogatorias
 non possunt. derogatariorum.
 7. Dictionis nisi energia. 10. A quo tempora constitutiones Papales
 8. An clausula non obstantiarum devo- ligent.

(212) **E**T cum constitutio in Concilio Viennensi edita quæ incipit. In plerisque ut Pontificiæ dignitatis honor servaretur, statutum fuerit, ne Ecclesiis (213) Cathedralibus (sive quibus spiritualia diu esse non possunt) primatis ac Clero & populo Christiano non carentibus de aliquibus personis præsertim Religiosis provideretur, constitutionem ipsam (214) innovamus, inviolabiliter observari debere volumus atque mandamus (215) Nisi aliqua justa causâ (216) in consistorio nostro secreto approbanda alias duxerimus faciendum, (217) Nos enim quicquid contra præmissa (218) vel aliquod præmissorum contigerit attentari irritum decernimus & manere (219) contraria quacumque constitutione vel privilegio non obstantibus. Datum Romæ in publica sessione in Lateranensi Basilica solemniter celebrata anno Domini M.D.XV. 4. nonas Maii Pontificatus nostri anno IV.

S C H O L I A.

(212) **E**T cum consuetudo, de qua Pontifex hic loquitur est Clementis V. *Clem. in plerisque de electione.* Cujus epitome hæc est.

In plerisque Ecclesiis Cathedralibus Clero & populo Christiano carentibus Religiosi Episcopos solebant promoverè. Quia autem inde Pontificalis dignitas obscuratur, hinc prohibetur ne de cætero fiat talis provisio sine licentia speciali Papæ. Nec Religioso ad hoc detur licentia à suo prælato, quæ si data fuerit, non ideo eximitur religiosus à superioritate sui Prælati privabiturque in omni electione voce activa & passiva.

Quæritur primo, Quæ fuerit occasio hujus Clementinæ. Respondeo patere ex illius textu glossographo Cardinali Sabarella ac aliis ejus commendatoribus. Cum enim Religiosi præsertim mendicantes secluderentur ab ejusmodi apicibus dignitatum. *Clem. cum concessa de electione pulchre ex cap. quarundam eod. tit. in 6. factum est, ut eo magis eas arderent, juxta illud Ovidii.*

Nisimur in vitium semper cupimusque negata

Sic interditi imminet ager aquis
 Desine creda mihi vitia irruare vetando
 Ingenio vinces aptius ipse tuo.
 Vili ego nuper equum contra sua frenata tenacem
 Ore cluclat: fulminis ire modo
 Constitit ut primum concessas sentit habenas
 Et enaue in effusa laxa jacere iuba.
 Cui peccare licet peccat minus ipsa potestas,
 Semina nequitia languidiora facit.

Nam semper videtur ita à natura comparatum, ut quilibet semper appetat id, quo videtur se destitit, uti de Anglis Scotis Polonis quibus cum vitiis non crescant, vinolentios tamen esse tradit glossographus d. Clem. in plerisque num. 8. Et in can. Moyses 32. quæst. 2. proinde oportuit Pontificem excessum hunc corrigere, cuius interest ne in agro dominico sacra scilicet Monachorum religione indecorum aliquid obrepat, aut vitiosum quicquam permittit in fegetam coalescat. Sed ut in illa potius flores honoris, & honestatis fructus in ubertate succrescant. Clem. Ne in agro de statu Monach.

Quæritur secundo. Utrum ut huic Clementinæ sit locus, necesse sit Ecclesiam conjunctim destitit clerico & populo. Card. Sabarella late articulum hunc examinat. d. Clem. in plerisque num. 6. Mihi & aliis verius est utriusque veritatem requiri. DD. a d. d. Clem. clerici enim & populus diversa sunt, nec alter sub alterius dispositione comprehenditur, nisi quibusdam casibus specialiter exceptis. Card. ibid. n. 2. Franc. cap. si sententia num. 1. de sent. excomm. in 6. Et in cap. ubi periculum §. præterea num. 2. de elect. in 6.

Quæritur tertio. An eadem Clementina habeat etiam locum in aliis non religiosis. Respondetur habere. Card. d. Clem. in plerisque quæst. 14. numer. 15. inserta enim est huic constitutioni dictio Præsertim, implicans casum minus dubitabilem, & non excludens casum magis dubitabilem. d. l. qui se patris numer. 10. C. Unde liberi Albertus de Pergamo de prepositionibus num. 87. Card. d. quæst. 14. Vigetque etiam in non religiosis eadem ratio & proinde eadem constitutionis dispositio. Præsertim in locis legalibus loco ab identitate rationis Et loco ab æquiparatis, quippe quod hujus Clementinæ ratio sit defectus facultatum, in quibus Ecclesiarum præfidia consistunt. d. Clem. in plerisque in princ. ubi Card. d. num. 1. Nam sine temporalibus spiritualia diu esse non possunt. can. si quis obiecerit 1. quæst. 3. cap. ut quisque ea quoniam de vita Et honest. cler. Card. d. num. 1. per text. ibid. vers. sine quibus spiritualia diu esse non possunt.

(213) Cathedralibus. Cathedralis Ecclesia dicitur, cui præest Episcopus. Card. d. loco num. 7. Et notavi supra Scholio, 25.

(214)

- (214) *Innovamus*, Pontifex constitutiones antiquas innovando, censetur jus vetus conservare non alien. novum creare. *cap. ex parte in fin. cap. quia intentione de privilegiis gloss. d. Clem. 119. plerisque verb. ampliare.*
- (215) *nisi aliqua iusta causa*. Dicitur nisi præcedentibus adverteatur. *Decius l. actione n. 5. C. de transact. & exceptionem ponit à regula. Decius l. si quis in aliqua n. 2. C. de edendo. Albertus d. loco n. 77. vers. nisi.* denotatque sententiam contrariam præcedenti. *Eleganter Alciat. in l. actione. verb. nisi C. de transact.*
- (216) *In consistorio nostro secreto approbanda*. De facto hoc concilio perlegantem tractatum scripsit Cardinalis Paleotus.
- (217) *Nos enim quicquid contra præmissa*. Descendit hic Pontifex ad clausulam irritantem quæ est penetrabilior omni gladio accipiti, quia omnia interiora & exteriora afficit & astringit, estque tam malignantis naturæ, quod quicquid invenit, destruit & in oppositum ducit, de qua quidem clausula velut ex copiarum cornu tractatum invenies apud Gabrielem. *Communium conclusionum l. 6. de clausulis concl. 6. Hæc. Consal. de Mensib. & alternativa Episcoporum, & nos etiam in his scholiis Scholio 189. in tract. de jurisd. in Exempt. de ea quædam attulimus.*
- (218) *Vel aliquid præmissorum*. Post generalem prohibitionem subnectit clausulam particularem, idque ut præcisius liqueat de enixa Pontificis voluntate. *Clem. in agro dominico §. sane ubi Card. de statu Monachorum.*
- (219) *Contraria quacumque constitutione vel privilegio non obstantibus*. Clausula non obstantibus constitutionibus vel privilegiis, non extenditur ad constitutiones vel privilegia in corpore juris causa. *glo. l. 2. legat. ff. de iudic. Bald. l. humanum C. de legib. glo. auct. qua in provincia C. Ubi de crimine. Fel. & DD. cap. nonnulli de Rescriptis.* Sed an per ejusmodi clausulam censeatur constitutioni conciliari esse derogatum, Emanuel Roderic. uno in loco existimat, non esse, nisi specifica mentio Concilii cui derogatur. *quæst. Reg. tom. 1. q. 8. art. 10.* hac nixus ratione, quod Concilia Ecclesiæ que plurimorum consensu celebrata fuerunt, majori robore nitantur, & proinde speciali derogatione opus habeant. *Archid. cap. 1. de consil. in 6.* uti & alio loco diximus in generali dispositione non venire ea, quæ speciali nota digna sunt. *l. 1. de jurisd. ord. in exemptis qu. 4.*
- At vero alio in loco idem Emanuel Roderiques censuit speciali non esse opus derogatione Concilii, sed sufficere generalem clausulam non obstantibus quibuscumque, laudatque. *rom. 3. qu. 39. art. 4.* pro istius sententiæ opinionis firmamento Anastasium Germonium *de sacror. immunit. lib. 2. cap. 11. n. 52.* ac factam congregationem, talemque esse stilum Cancellariæ Romanæ testatur ibidem Emanuel reprehendens erroris Oedam *de incompatibil. benefic. 2. part. cap. 12. nu. 85.* Carastum in *Reperi. Reg. Jur. in 6. par. 2. ampl. 1. lib. 7. cap. 26. n. 3.* estque ejusdem cum Emanuele Roderiques sententiæ D. Joannes à Chockier frater meus in suo ad regulas Cancellariæ

cellaria Rom. commentario ad Reg. 49. n. 6. fol. 471. nixus decisione Rotali, relata per prosperum Farinaceum. dec. 179. n. 6. par. 2. an nevis limit.

Gravis autem est & haecenus ab utriusque juris interpretibus exagitata quaestio, quid si priori privilegio insint praegnantibus illae & ut ita dicam Achilleae clausulae, qualescumque possent excogitari, quas uno verbo vocant revocatorias revocatorium, an prius tale privilegium talibus insitum clausulis, censetur revocatum per postea, cui inest sola clausula non obstantibus quibuscumque contrariis, etiamsi de iis specialis fieri mentio deberet de verbo ad verbum.

Pro affirmativa militat, quod haec clausula tali suo ambitu & generalitate comprehenditur in genere omnia non secus, quam si in specie singula essent enumerata. *l. si chorui in pr. ff. de leg. 2. l. 2. C. de quadrien. prescript. late Iason Conf. 121. vol. 4. VVam. conf. 596. n. 6. de iniuriis p. 2.* Hincq; est ut pleriq; voluerint nullam obstantiam impedire, cum Papa referat, ut tenor habeatur pro expressio de verbo ad verbum. *Feder. de Senis conf. 47. Bald. cap. cum delecta de rescriptis. lo. de Anania conf. 56. Barth. & DD. l. si quis in principio testamenti ff. de leg. 1. DD. l. omnes C. de prescr. 30. an. novum.* Sed sunt & quidem non parvo agmine nec autoritate nixi, sibi que etiam contrarii qui diversim descendunt sententiam, scilicet per secundum indultum continens generalem derogationem cum illa clausula etiamsi de verbo ad verbum, non censetur derogatum priori privilegio habenti specialem derogationem, nisi sua propria & specialis mentio de verbo ad verbum cum expressa mentione nominum & locorum. *esp. 2. de dolo & cont. Inf. conf. 121. vol. 4. Feder. de Senis conf. 233. Calder in conf. 17. Cardinalis conf. 52. & conf. 136. Romanus 327. & conf. 436. conf. 498. Felix. c. accedentes de prescript. c. nonnulli de Rescriptis. lo. de Anania d. conf. 56. Iason. l. conf. 121. Decius conf. 166. & in l. certum n. 4. ff. si certum pet. Paulus Parsius conf. 42. vol. 4. lo. VVam. conf. 596. n. 8. de iniuriis tom. 2.*

Ratio eorum est, quia cum in antecedente rescripto seu indulto praequantiores & magis geminatae sint clausulae quam in posteriore sit ut posterius indultum aut privilegium cui insitae tantum sunt huiusmodi generales ac velut in nube conceptae clausulae, priori privilegio abstracto munitoque energia potentiorum clausularum derogare non videatur. *VVam. d. loco n. 7.* aliter enim sentiendo (inquant) prius privilegium esset fragile sine solido fundamento, signatim etiam, quod solo curia Romanae huiusmodi generales clausulae tanquam in folle soleant, coarctari, praeterquam quod privilegi anteconcessi revocatio odiosa sit, atque eo etiam respectu sensu tacito non inducenda sed restringenda. *VVam. d. conf. 596. n. 13. Inf. d. conf. 121. post princip. vers. tamen ad ultimum.* Mihi in hoc conflictu & Doctorum analogia nefas visum est concedere in rescriptis, indultis, privilegiis aut Pontificum constitutionibus quicquam irrepere quod sua careat energia. **U** & asserere privilegiorum revocationem iuris esse odiosi, nam quo

quo ad Stylum Cancellarie Romanæ, quæ organum & vox Papæ est, & quæ Papæ, in-
 licio nihil facere censetur, uti liquet satis ex Regulis Cancellariæ à fratre meo com-
 mentatis, Reg. 43. n. 42. fol. 424. quis adserat in diplomatibus Pontificiis aliquas posse
 clausulas eripere contra aut præter summi Pontificis enixam voluntatem, quo vero
 ad privilegiorum revocationem eam indistincte non ausim asserere odiosam, quippe
 quod sicut à jure recessus per privilegia odiosus est, scripsi lib. 1. quest. 4. ita è diverso
 per privilegiorum juri repugnantium revocationem ac ejus reversio favorabilis cen-
 seri debet, contrarium enim contraria est ratio atque disciplina. *Præses in locis ita-
 galibus loco à contrariis atque repugnantibus.* Proinde satis esse existimo si ex postero-
 ris privilegii serie & clausulis de Pontificis enixa mente liquere possit, etiam si privile-
 gium prius clausulis insignioribus & longe majoris energię sit communitum, alioquin
 enim legem imponemus Pontifici, ne varia privilegia variis munita clausulis per ip-
 sum joblitis possit revocare, ut & ego adhuc ante hac scripti de jurisd. or. in exen. l. p.
 95. num. 6. & 7.

(120) Datum Romæ in publica sessione in Lateranensi Basilica solemniter con-
 gata anno 1515. 4. nonas Maij Pontificatus nostri anno IV. Philippus Francus & alii ju-
 ris interpretes coronidem imponentes suis commentariis occasionem sumpturam in
 data texti decretali in medium adducendi diversas quæstiones quæ solemnitates in-
 strumentorum concernunt. Quales sunt, an defectus loci & loci, item temporis in-
 dictionis vitient instrumentum, in quibus ego cum remotiores sint ab hoc iustitio,
 pedem nunc non figo.

xo Solum inquiri, à quo tempore Pontificales constitutiones quæ Romæ solemniter
 tu publicantur, ligent Provinciales. Doctores variis distinctionum involucris respon-
 dent. *Franc. in data sexti n. 13. late Nav. conf. 1. de constit.* Ego quia brevitatis omni-
 bus amica esse solet. *Abb. in proem. decretal. n. 4. sub late Apostolica judicibus advocatis
 brevitate commendat.* Paucis cum Navar. d. conf. 1. num. 19. & seqq. cenleo consti-
 tutiones si juris constitutionem consideremus, non ligare provinciales antequam in
 provinciis publicentur, sed de stilo curiæ Romanæ, qui facit jus. c. 1. de crimine falsi.
 in foro exteriori, in interiori enim foro indistincte ignorantia justa excusatur, non ta-
 men si affectata esse, aut crassa, quis ignorantie species alio in loco explicat idem Nav.
in manuali c. 23. n. 45. & seq. Sed an idem obtineat in Constitutione antiqui juris de-
 claratoria. Neutiquam, quia ejusmodi constitutio statim incipit ligare. *Franc. d. loco
 num. 10.* Secus si constitutioni aliquid de veteri jure detraheretur, aut etiam eidem al-
 iquid novi adjiceretur, quia tunc idem, quod de constitutione novi juris
 erit dicendum. *l. leges C. de legib. cap. fin. de constit. in 6. Clement. 1. ubi
 glo. de officio vicarii. Franc. d. num. 10.*